

Мар'яна Василівна КАРП'ЮК,

здобувач кафедри кримінального права та кримінології
Львівського державного університету внутрішніх справ,
marjankavas@gmail.com

УДК 343 (477)

ОБ'ЄКТ НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ В ДОКТРИНІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Розглядаються питання об'єктів насильницьких злочинів проти власності в доктрині кримінального права України. Стаття присвячена окремим дискусійним питанням визначення об'єкта насильницьких злочинів проти власності. Аналізуються загальні підходи до розуміння загального поняття об'єкта складу злочину і на цьому тлі розкрито зміст загального, родового та безпосередніх об'єктів насильницьких злочинів проти власності. При цьому під загальним об'єктом розуміється сукупність суспільних відносин, що охороняються системою норм кримінального закону. Родовий об'єкт визначається як суспільні відносини у сфері власності, зміст яких визначається (1) приналежністю благ уповноваженим суб'єктам (власнику чи законному володільцю), (2) можливістю вчинювати щодо них діяння на власний розсуд та (3) наявністю кореспондуючого обов'язку в інших суб'єктів утриматися від неналежної поведінки щодо цієї власності. Основним безпосереднім об'єктом насильницьких злочинів проти власності слід визначати ту частину родового об'єкта, яка визначається приналежністю власності уповноваженому суб'єкту в формі належної йому правомочності щодо безперешкодного користування нею, а додатковим об'єктом у вигляді певної цінності, яка входить у структуру особи, — здоров'я, фізична або психічна недоторканність, особиста свобода та ін., тому вчинення цих посягань завжди пов'язане з заподіянням фізичної або психічної шкоди потерпілому.

Ключові слова: об'єкт злочину, власність, суспільні відносини.

Точне визначення об'єкта злочину має велике теоретичне і практичне значення. Воно необхідно для того, щоб правильно оцінити суспільну небезпеку вчиненого злочину, правильно його кваліфікувати, відмежовувати від суміжних складів злочину. З'ясування поняття об'єкту злочинів проти власності має важливе практичне значення як для законотворчої, так і для правозастосувальної діяльності.

Питання розуміння об'єкта злочину в науці кримінального права досліджували, зокрема, Н. О. Антонюк, С. Б. Гавриш, І. Б. Газдайка-Василишин, О. О. Горішний, В. К. Грищук, Л. М. Демидова, О. І. Дітріх,

В. П. Ємелян, М. Й. Коржанський, С. Л. Лихова, П. С. Матишевський, О. Л. Наумов, Б. С. Нікіфоров, Г. П. Новоселов, А. А. Піонтковський, А. Н. Трайнін, В. Я. Тацій, В. М. Трубніков, В. Є. Фесенко та інші. Разом з тим низка питань з цієї проблематики потребує свого подальшого дослідження.

Метою статті є визначення об'єктів насильницьких злочинів проти власності за кримінальним правом України.

Кримінально-правова охорона власності у вітчизняній науці кримінального права традиційно здійснюється ґрунтуючись на визначенні конструкції складу злочину. Загальновизнаним є універсальний для будь-якого складу злочину набір елементів, а також доцільність дослідження їх обов'язкових ознак у визначеній послідовності:

- 1) об'єкт складу злочину;
- 2) об'єктивна сторона складу злочину;
- 3) суб'єкт складу злочину;
- 4) суб'єктивна сторона складу злочину.

Об'єкт злочину — це обов'язковий елемент його складу. Варто зазначити, що з усіх елементів складу злочину саме об'єкт є найменш наочним.

Ретроспективний аналіз наукових аргументів на користь розуміння об'єкта злочину як “соціальних цінностей” [1, с. 107; 2, с. 11; 3, с. 10–50; 4, с. 72; 5, с. 51–52], “соціальних благ” [6, с. 19–65], “інтересів та благ” [7, с. 86], “правовідносин” [8, с. 61], “соціальні цінності чи соціальні блага” [9, с. 160], “сфери життєдіяльності людей” [10, с. 10], “соціальної оболонки суспільних відносин” [11, с. 127] дозволяє все ж притриматися позиції про те, що найбільш методологічно обґрунтованим для потреб кримінального права є підхід про визнання об'єктом злочину охоронюваних кримінальним законом суспільних відносин.

Категорія “суспільні відносини” є об'єктивною необхідністю, зміст якої становить певна поведінка (взаємозв'язок) індивідів та соціальних груп у процесі життєдіяльності. Українські вчені-криміналісти розуміють під суспільними відносинами “певні зв'язки між людьми (суб'єктами), які утворюються в процесі спільної матеріальної або духовної діяльності” [12, с. 10], “охоронювані соціальними нормами відносини між суб'єктами, предметом яких є матеріальні чи нематеріальні блага (цінності), а в певних випадках — і людина (люди)” [13, с. 166].

Характер суспільних відносин дозволяє визначити допустимість їх кримінально-правового регулювання й охорони. Тому підтримуємо наукову позицію, у якій відзначається, що “закон про кримінальну відповідальність охороняє не будь-які суспільні відносини, а лише найбільш цінні, найбільш суспільно корисні з них” [14, с. 65]. Характер суспільних відносин визначається їх суспільною значущістю. В. К. Грищук вважає, що “суспільно значущими є лише ті відносини, які зачіпають інтереси інших суб'єктів суспільних відносин” [15, с. 80]. Зміна суспільної значущості суспільних відносин може призвести в законодавчому порядку до декриміналізації злочинності діяння, тобто переоцінки ступеня суспільної небезпеки посягання на них.

Найбільш ґрунтовним та науково обґрунтованим є розуміння об'єкта злочину як “охоронюваних законом України про кримінальну відповідальність (КК України) позитивних, особливо цінних (корисних) відносин, на які посягнув (посягає) злочин і яким заподіяна, заподіюється або може бути заподіяна істотна шкода” [13, с. 166].

Суспільні відносини як об'єкт злочину — це система елементів, які підлягають кримінально-правовій охороні. Тричленна структура суспільних відносин найбільш підтримувана серед науковців у сфері кримінального права. Вона включає:

- 1) суб'єктів або учасників суспільних відносин;
- 2) предмет суспільних відносин;
- 3) соціальний зв'язок між учасниками суспільних відносин.

До цієї структури В. К. Грищук додає ще й правову основу суспільних відносин [13, с. 167].

Суспільні відносини виражаються через суб'єктів та проявляються в певній поведінці з приводу конкретного предмета. Як відомо, безсуб'єктних відносин не існує. У структурі суспільних відносин як об'єкта злочину суб'єктами виступають держава, фізичні або юридичні особи. В. Я. Тацій справедливо зазначає, що правильне визначення суб'єктного складу і соціальної ролі особи в ньому сприяє встановленню кола тих відносин, які охороняються конкретною кримінально-правовою нормою, а також з'ясуванню їх змісту, оскільки в соціальних функціях особи відображається як зміст, так і характер соціальних зв'язків у відносинах [12, с. 32].

Соціальний зв'язок у складі суспільних відносин визначає їх зміст. Виражається цей зв'язок на ґрунті кореспондуючих прав і обов'язків суб'єктів, що проявляється в правомірній, соціально значущій, позитивній поведінці [13, с. 186]. Тобто можна відзначити, що основною функцією соціального зв'язку є функція поєднання між собою двох інших елементів: учасників і предмета суспільних відносин [16, с. 61].

Предмет суспільних відносин визначається в літературі як те, з приводу чого існують відносини між учасниками (суб'єктами відносин).

Традиційно у вітчизняній науці кримінального права прийнятно до об'єкта злочину застосовують два види класифікації:

- 1) “вертикальна”;
- 2) “горизонтальна”.

Найбільшого поширення серед науковців набули тричленна і “вертикальна” класифікації, у межах яких виділяють загальний, родовий та безпосередній об'єкт.

Загальний об'єкт злочину — це сукупність суспільних відносин, які охороняються системою норм кримінального закону. Нормативне представлення цього теоретичного положення міститься у ч. 1 ст. 1 КК України. Законодавець визначає завдання кримінального закону через перелік охоронюваних суспільних відносин, якими є права і свободи людини і громадянина, власність, громадський порядок та громадська безпека, довкілля, конституційний устрій України, мир і безпека людства.

Вітчизняні науковці вже неодноразово звертали увагу на прогалини в законодавчій техніці при конструюванні редакції ч. 1 ст. 1 КК України [17, с. 161]. З іншого боку, слушною є позиція В. О. Навроцького, який зауважує, що “навести вичерпний та загальноприйнятий перелік родових об'єктів злочинів навряд чи можливо” [9, с. 163].

Порівняно із загальним об'єктом менший ступінь узагальнення належить родовому об'єкту злочину. Тобто родовий об'єкт злочину — це “частина загального об'єкта складу злочину, що є групою однорідних або тотожних особливо цінних суспільних відносин, які охороняються єдиним комплексом норм закону України

про кримінальну відповідальність, на які посягає (посягнув) суб'єкт (суб'єкти) злочину та яким при цьому завжди заподіюється, заподіяна або може бути заподіяна істотна шкода" [13, с. 194]. Якщо для всіх складів злочинів загальний об'єкт є однаковим та спільним, то родовий об'єднує в групу склади злочинів, об'єктом посягання в яких є суспільні відносини, що характеризуються близькою спорідненістю за змістом. Характер суспільної небезпеки у цих злочинів також однаковий.

В основі системи побудови Особливої частини КК України лежить науково обґрунтована класифікація складів злочинів за спільністю родового об'єкта. Відповідно до вітчизняної законодавчої доктрини насильницькі злочини проти власності розміщені у розд. VI "Злочини проти власності". Таким чином, визначено, що об'єкти розглядуваних складів злочинів є однорідними з однойменними елементами в інших складах злочинів цього розділу. Критерієм для встановлення цієї схожості між складами злочинів у межах однієї структурної одиниці Особливої частини КК України виступає предмет суспільних відносин, тобто те, з приводу чого вони виникають.

Власність є тією категорією, яка використовується для позначення суспільних відносин, що охороняються комплексом норм розд. VI Особливої частини КК України. Про це безпосередньо вказується вже у ч. 1 ст. 1 КК України. Поширене розуміння власності як об'єкта кримінально-правової охорони виокремлює Л. М. Демидова. Вчена зазначає, що власність "становить сукупність суспільних відносин, що виникають із приводу речей та інших об'єктів права власності (об'єктів інтелектуальної власності, інформації), які охороняються за допомогою приписів, розміщених у багатьох розділах Особливої частини чинного КК України" [18, с. 247].

На сьогодні доводиться констатувати багатовекторну наукову дискусію щодо визначення змісту родового об'єкта злочинів проти власності. Відповідно до першого підходу в розуміння родового об'єкта розглядуваних складів злочинів вкладається розуміння власності як економічної категорії. М. І. Панов, наприклад, запропонував для визначення родового об'єкта злочинів розуміти під власністю сукупність суспільних відносин з виробництва матеріальних благ: належності, виробничого використання, формування фондів власності [19, с. 7].

Друга група вчених для визначення родового об'єкта складів злочинів проти власності використовує надбання правової науки. Як відомо, у відносинах власності "правознавців цікавлять питання виникнення та припинення прав власності, їх особливості щодо різних об'єктів, процедури зміни, механізми захисту та ін." [20, с. 93]. П. С. Матишевський писав, що родовий об'єкт злочинів проти власності — власність у суб'єктивному змісті [11, с. 12]. При цьому вчений не виключав, що вся сукупність відносин власності, тобто її економічна спрямованість, характеризує об'єкт окремих злочинів проти держави (наприклад, диверсії) [21, с. 16].

Власність як економіко-правове явище використовується третьою групою науковців для визначення родового об'єкта розглядуваних складів злочинів проти власності [22, с. 74–83]. Аргументація цієї позиції зводиться до того, що злочин проти власності деформує і соціальний зміст — суспільні відносини власності правовідношення власності як юридичну форму його реалізації [23, с. 107]. Змішане розуміння власності дає змогу охопити кримінально-правовим захистом залучені в економічний обіг об'єкти економічної власності (енергію, послуги), які не є об'єктами права власності [24, с. 48, 49].

У юридичній літературі також можна зустріти протилежні погляди на родовий об'єкт складів злочинів проти власності (поняття “власність” у них не застосовується). Так, В. П. Ємельянов вважає, що у результаті викрадення майна шкода заподіюється дійсно майну, а не праву власності на це майно. Власник майна не втрачає права власності на нього і може в будь-який момент витребувати своє майно з будь-якого незаконного володіння, а винна особа ніколи не зможе знайти права власності на майно, яке перебуває в незаконному користуванні, оскільки відповідно до цивільного законодавства право власності виникає лише на законних підставах [25, с. 134]. Результатом таких висновків є подальша наукова позиція вченого. В. П. Ємельянов акцентує увагу на неточності у формулюванні назви розділу VI Особливої частини КК України. Вчений аргументує власну позицію тим, що оскільки цей розділ містить лише незначну частину складів злочинів, що торкаються інтересів власників, а саме склади майнових злочинів, і то в основному щодо рухомого майна, тоді як за межами цього розділу залишаються злочини проти інтелектуальної власності, власності на землю та багато інших злочинів, пов'язаних з порушенням інтересів власників. Пропонується законодавчо перейменувати розглядуваний розділ, вказавши у назві “Майнові злочини” [25, с. 133]. Солідарність із цією позицією висловлює також О. О. Горішній. Додатковим аргументом на користь цієї позиції вчений називає те, що “будь-які згадки про власність як основний об'єкт розбою мають місце лише щодо базового складу, передбаченого ст. 187 КК України, а стосовно спеціальних складів розбою, то в цьому випадку такий основний об'єкт зовсім зникає” [26, с. 9].

Доводиться констатувати, що наукова полеміка навколо змісту родового об'єкта складів злочинів проти власності насправді зводиться лише до термінологічних дебатів, результат яких полягає в обґрунтуванні вибору якогось одного із значень поняття “власність”. Це цілком закономірно, якщо зважати на те, що “власність — фундаментальна категорія як економічної, так і правової науки, кожна з яких на різних методологічних засадах досліджує її природу” [20, с. 93].

Власність — це не просто спрямованість і форма виразу свобод і прав людини, але й економічна основа для свободи і права [27, с. 100]. Об'єктами, з приводу яких виникають відносини власності, виступають різного роду блага, що є результатами людської праці. Роль економічних відносин власності полягає у закріпленні стану належності матеріальних благ індивідам, відображаючи статичний момент того чи іншого способу суспільного виробництва [28, с. 277]. Категорія “право власності” має законодавче визначення, яке сформульовано у ч. 1 ст. 316 КК України, під яким розуміється право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб.

У доктрині права зміст права власності через належність власникові тріади правомочностей — права володіння, користування та розпоряджання своїм майном.

Поряд з цим розповсюдженою на сьогодні є також концепція про реалізацію власності через цілу низку прав, а саме:

- 1) *право володіння* — право виключного фізичного контролю;
- 2) *право користування* — право вилучення корисних властивостей блага для себе;

- 3) *право управління* — право вирішувати, хто і як буде забезпечувати використання благ;
- 4) *право на дохід* — право володіти результатом від використання благ;
- 5) *право суверена* — право на відчуження, споживання, зміну чи знищення благ;
- 6) *право на безпеку* — право на захист від експропріації благ і від шкоди з боку зовнішнього оточення;
- 7) *право на передачу благ у спадок*;
- 8) *право на безстроковість володіння благом*;
- 9) *заборона на використання способу, який заподіює шкоду зовнішньому оточенню*;
- 10) *право на відповідальність у виді стягнення* — можливість стягнення блага у вигляді сплати боргу;
- 11) *право на остаточний характер* — право на здійснення процедур та інститутів, які забезпечують відновлення порушених правомочностей [29, с. 27]. Тобто слід погодитися з тим, що всі ці повноваження мають практичне застосування і відображають лише різні сторони поведінки власника або законного користувача із належною йому власністю.

Доктринальне визначення родового об'єкта складів злочинів проти власності слід виводити в площині взаємозв'язку економічних та правових відносин. У системі складних відносин у суспільстві саме “економічні відносини є первинними щодо правових, вони породжують правові та зумовлюють їх” [30, с. 14]. Право власності як юридична категорія, прийнята для ідентифікації у якості об'єкта злочинів проти власності, вживається у значенні “правовідносин власності” та “суб'єктивного права власності”. Наукову доцільність цього підходу можна оцінити шляхом використання запропонованого Г. П. Новоселовим положення, відповідно до якого “в основу розробки поняття об'єкта злочину повинно бути покладено вирішення питання про сутність і спрямованість шкоди, яка завдається або може бути завдана в результаті скоєння кримінально караного діяння” [31, с. 40].

Особливістю злочинів проти власності є, зокрема, те, що при їх вчиненні істотна шкода суб'єктивному праву власності на річ не заподіюється. Воно залишається недоторканим і закріплюється у відповідних правових нормах. Як відомо, власник завжди може витребувати цю річ із незаконного володіння. У цьому випадку у власника лише відсутня можливість належно реалізувати своє право власності.

Власність потрапляє у сферу кримінально-правового регулювання у вигляді фактичних відносин привласнення (для власника) та відносин господарського використання (для інших законних володільців). Зміст цих відносин полягає у суб'єктивному ставленні особи до благ як до своїх. Регулювання цих суспільних відносин здійснюється також і нормами кримінального права.

Таким чином, родовим об'єктом злочинів проти власності слід визнавати суспільні відносини у сфері власності, зміст яких визначається:

- 1) приналежністю благ уповноваженим суб'єктам (власнику чи законному володільцю);
- 2) можливістю вчинювати щодо них діяння на власний розсуд;
- 3) наявністю кореспондуючого обов'язку в інших суб'єктів утриматися від неналежної поведінки щодо цієї власності.

Наступним у класифікаційній групі після родового знаходиться безпосередній об'єкт злочину. У теорії вітчизняного кримінального права під безпосереднім об'єктом розуміється “частина родового об'єкта, що є конкретним, охоронюваним кримінальним законом, особливо цінним суспільним відношенням (відносинами), на яке (які) прямо і безпосередньо посягає (посягнув) суб'єкт (суб'єкти) злочину і якому (яким) при цьому завжди заподіюється, заподіяна або може бути заподіяна істотна шкода” [13, с. 194]. Кримінально-правова характеристика насильницьких складів злочинів проти власності буде неповною без проведення класифікації їх безпосередніх об'єктів “по горизонталі”. Відповідно до вимог цього виду класифікації залежно від важливості охоронюваних кримінальним законом суспільних відносин на рівні безпосереднього об'єкта виділяють основний і додатковий об'єкти.

Вчені-криміналісти певною мірою однозначні у віднесенні розглядуваних складів злочинів проти власності до багатоб'єктних злочинів. Деякі застереження зроблені в літературі щодо насильницького грабежу. Так, П. П. Михайленко та Р. І. Тевлін дотримуються позиції про те, що відсутні підстави для виділення в межах складу злочину про насильницький грабіж додаткового безпосереднього об'єкта — здоров'я людини. Для аргументації цього вчені зазначають, що насильство в розглядуваному складі злочину настільки незначне, що воно не може бути визнане суспільно небезпечним [32, с. 43]. Наведена позиція є небезспірною. Насильницький грабіж — це складений одиничний злочин, у законодавчу конструкцію якого включено ознаки відкритого викрадення чужого майна (ч. 1 ст. 186 КК України) та заподіяння насильства, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або погрози застосування такого насильства (умисне заподіяння легкого тілесного ушкодження, що не спричинило короткочасного розладу здоров'я або незначної втрати працездатності (ч. 2 ст. 125 КК України), а також вчинення інших насильницьких дій (завдання удару, побиттів (ст. 126 КК України), незаконне позбавлення волі (ст. 146 КК України). Тобто насильство у складі злочину, передбаченого ч. 2 ст. 186 КК України, характеризується всіма ознаками кримінально-правового характеру, а саме: протиправністю, караністю, винністю, суспільною небезпечкою та спрямованістю проти життя і здоров'я іншої особи. Необхідність установлення додаткового безпосереднього об'єкта насильницького грабежу не викликає сумнівів також і з тих мотивів, що його обов'язковість впливає із безпосередньої конкретизації способу вчинення злочину, яким заподіюється шкода об'єкту.

Основний безпосередній об'єкт — це частина родового об'єкта, що становить охоронювані кримінальним законом суспільні відносини, на які прямо і безпосередньо посягає злочин і якому при цьому завжди заподіюється, заподіяна або може бути заподіяна істотна шкода. Характерною особливістю безпосереднього об'єкта є те, що, на відміну від родового, саме цьому об'єкту завжди заподіюється або може бути заподіяна істотна шкода. Всупереч загальнотеоретичним положенням науки кримінального права не слід сприймати положення про збіг змісту родового та безпосереднього об'єкта окремих злочинів проти власності (крадіжки, шахрайства, грабежу, присвоєння і розтрата, вимагання тощо) [33; 34; 35]. З цього приводу В. О. Навроцький зазначає, що “безпосередній об'єкт не може повністю збігатися з родовим за обсягом, характеризуватися адекватними елементами: предметом, учасниками, змістом суспільних відносин” [36, с. 219].

Встановлення змісту основного безпосереднього об'єкта розглядуваних складів злочинів проти власності слід визначати виходячи зі специфіки родового

об'єкта. Більшість науковців дотримується саме такої позиції. Тобто основним безпосереднім об'єктом насильницьких складів злочинів проти власності визнається право власності на майно [37; 38]. Деяко відмінною є наукова позиція Н. О. Антонюк, яка вважає, що “безпосереднім об'єктом конкретних складів злочинів проти власності можуть виступати право власності або / і власність, що опосередкована зобов'язальними відносинами” [38, с. 112]. О. О. Горішний при визначенні безпосереднього об'єкта розбою бере до уваги законодавчу конструкцію розбою, а саме обов'язковість врахування при кваліфікації мети заволодіння чужим майном. Науковець робить висновок про те, що основним безпосереднім об'єктом розбою є безпека у сфері обігу певних рухомих речей [26, с. 10].

Отож основним безпосереднім об'єктом насильницьких злочинів проти власності слід визначати ту частину родового об'єкта, яка визначається приналежністю власності уповноваженому суб'єкту в формі належної йому правомочності щодо безперешкодного користування нею.

Неоднозначною є наукова позиція вчених щодо визначення змісту додаткового обов'язкового безпосереднього об'єкта насильницьких складів злочинів проти власності. Поряд з цим найбільшу підтримку одержало формулювання про визнання таким деяких особистих благ, а саме: життя, здоров'я, психічної або тілесної, та особистої недоторканності людини [37, с. 7, 8]. Паралельно до вказаного розвивається положення про те, що життя не є додатковим об'єктом розбою. Аргумент на користь цієї позиції зводиться до того, що умисне або необережне заподіяння смерті в ході вчинення розбою має додатково кваліфікуватися за статтями з розділу про злочини проти життя та здоров'я особи [9, с. 212]. В іншому джерелі правомірно зазначається, що “включення в структуру об'єкта розбою життя людини неминуче призведе до того, що вбивство, в т.ч. з корисних мотивів, буде ознакою розбійного нападу, хоча очевидно, що вбивство, будучи найбільш тяжким злочином проти особи, ніяк не може бути лише складовою частиною іншого, менш суспільно небезпечного злочину, зокрема такого майнового злочину, яким є розбій” [39, с. 61].

Окремі вчені вважають, що поставлення в небезпеку особи вже дає закінчений склад розбою. Саме тому, на думку цих вчених, основним безпосереднім об'єктом розбою є особа, а додатковим — власність [40; 41]. Натомість інші вчені схожі аргументи спрямували в інше русло [42; 43; 44]. Так, вони пропонують змінити структурну приналежність вимагання, тобто вивести із категорії злочинів проти власності. Свого часу С. М. Кочої запропонував взагалі виключити із кримінального закону статтю про розбій, аргументуючи власну позицію тим, що цей склад злочину взагалі не має нічого спільного із викраденням майна як окремою групою складів злочинів, виділених в одному розділі [45, с. 44]. Н. О. Лопашенко також підтримує цього вченого і тому додає до його позиції те, що напад з метою викрадення чужого майна не рівнозначно викраденню, більше того, викрадення взагалі залишається за межами розбою [46, с. 69]. Осторонь цієї дискусії не залишається В. М. Бурдін, який пропонує, з метою гармонізації структурного розміщення розбою в системі Особливої частини КК України, віднести його до злочинів проти життя і здоров'я або змінити конструкцію складу за аналогією з насильницьким грабежем [47, с. 224].

Ця наукова полеміка має право на існування, оскільки лише сформульований на наукових засадах кримінальний закон може слугувати ефективним засобом у протидії насильницькій корисливій злочинності.

Базове розуміння родового об'єкта складів злочинів проти власності у вітчизняній науці кримінального права ґрунтується, перш за все, на положеннях чинного кримінального законодавства, а саме ч. 1 ст. 1 КК України та назви розділу VI “Злочини проти власності” Особливої частини КК України.

Не слід підтримувати положення про ототожнення змісту родового та безпосереднього об'єктів насильницьких злочинів проти власності. У розглядуваному випадку поняття родового і безпосереднього об'єктів є різними за обсягом та підпорядковуваними за змістом поняттями.

Родовим об'єктом злочинів проти власності слід визнавати суспільні відносини у сфері власності, зміст яких визначається:

- 1) приналежністю благ уповноваженим суб'єктам (власнику чи законному володільцю);
- 2) можливістю вчинювати щодо них діяння на власний розсуд;
- 3) наявністю кореспондуючого обов'язку в інших суб'єктів утриматися від неналежної поведінки щодо цієї власності.

Основним безпосереднім об'єктом насильницьких злочинів проти власності слід визначати ту частину родового об'єкта, яка визначається приналежністю власності уповноваженому суб'єкту в формі належної йому правомочності щодо безперешкодного користування нею.

Механізм вчинення насильницьких злочинів проти власності опосередковується ознаками конкретного предмета, який у законодавчій конструкції складу злочину визнається частиною об'єкта, його обов'язковою ознакою, а відтак і відповідною формою існування.

Список використаних джерел

1. Андрушко, П. П. Кримінальна відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом [Текст] / П. П. Андрушко, М. Є. Короткевич. — К. : ФОРУМ, 2005. — 296 с.
2. Берзін, П. С. Злочинні наслідки в механізмі кримінально-правового регулювання [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.08 “Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право” / П. С. Берзін. — К., 2010. — 35 с.
3. Демидов, Ю. А. Социальная ценность и оценка в уголовном праве [Текст] / Ю. А. Демидов. — М. : Юрид. лит., 1975. — 184 с.
4. Матишевський, П. С. Кримінальне право України: Загальна частина [Текст] : підруч. / П. С. Матишевський. — К. : Юрінком Інтер, 2000. — 171 с.
5. Фесенко, Є. В. Злочини проти здоров'я населення та система заходів з його охорони [Текст] / Є. В. Фесенко. — К. : Атіка, 2004. — 279 с.
6. Гавриш, С. Б. Кримінально-правова охорона довкілля України [Текст] : [наук. вид.] / С. Б. Гавриш. — К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2002. — 634 с.
7. Бантышев, А. Некоторые проблемные вопросы совершенствования действующего Уголовного кодекса Украины [Текст] / А. Бантышев // Юридический радник. — 2005. — № 5 (7). — С. 86–90.
8. Лихова, С. Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (розділ V Особливої частини КК України) [Текст] / С. Я. Лихова. — К. : Київ. ун-т, 2006. — 573 с.

9. Українське кримінальне право. Загальна частина [Текст] : підруч. / за ред. В. О. Навроцького. — К. : Юрінком Інтер, 2013. — 712 с.
10. *Емельянов, В. П.* Понятие объекта преступлений в уголовно-правовой науке [Текст] / В. П. Емельянов // Право і безпека. — 2002. — № 4. — С. 7–11.
11. *Трубников, В. М.* Новый взгляд на объект преступления [Текст] / В. М. Трубников // Право і безпека. — 2001. — Вип. 1. — С. 81–88.
12. *Тацій, В. Я.* Объект и предмет преступления по советскому уголовному праву [Текст] : учеб. пособ. / В. Я. Тацій. — Х. : Вища школа, 1982. — 100 с.
13. *Грищук, В. К.* Кримінальне право України: Загальна частина [Текст] : навч. посіб. [для студ. юрид. фак. вищ. навч. закл.] / В. К. Грищук. — К. : Ін Юре, 2006. — 568 с.
14. *Грищук, В. К.* Умисні вбивства за кримінальним правом України та Республіки Польща: юридичний аналіз складів злочинів [Текст] : монограф. / В. К. Грищук, Н. С. Маковецька. — Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2012. — 368 с.
15. *Грищук, В. К.* Загальний, родовий та безпосередні основні об'єкти злочинів проти життя і здоров'я людини [Текст] / В. К. Грищук // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. — 2002. — Вип. 1. — С. 77–88.
16. *Музика, А. А.* Предмет злочину: теоретичні основи пізнання [Текст] : монограф. / А. А. Музика, Є. В. Лащук. — К. : ПАЛИВОДА А. В., 2011. — 192 с.
17. *Яремко, Г. З.* Бланкетні диспозиції в статтях Особливої частини Кримінального кодексу України [Текст] : монограф. / Г. З. Яремко. — Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. — 431 с.
18. *Демидова, Л.* Власність як об'єкт кримінально-правової охорони [Текст] / Л. Демидова // Право України. — 2011. — № 2. — С. 242–248.
19. *Панов, Н. И.* Уголовная ответственность за причинение имущественного ущерба путем обмана или злоупотребления доверием [Текст] : текст лекц. / Н. И. Панов. — Х. : Изд-во Харьк. юрид. ин-та, 1973. — 36 с.
20. *Гриценко, О. А.* Економічна теорія прав власності [Текст] / О. А. Гриценко // Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". — 2011. — № 4 (7). — С. 93–103.
21. *Матышевский, П. С.* Преступления против собственности и смежные с ними преступления [Текст] / П. С. Матышевский. — К. : Юринком, 1996. — 240 с.
22. *Клепицкий, И. А.* Собственность и имущество в уголовном праве [Текст] / И. А. Клепицкий // Государство и право. — 1997. — № 5. — С. 74–83.
23. *Бойцов, А. И.* Преступления против собственности [Текст] / А. И. Бойцов. — СПб. : Юрид. Центр Пресс, 2002. — 755 с.
24. *Антонюк, Н. О.* Кримінальна відповідальність за заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою [Текст] : монограф. / Н. О. Антонюк. — Львів : ПАІС, 2008. — 216 с.
25. *Ємельянов, В. П.* Визначення предмета злочину та класифікація об'єктів злочинів: дискусійні питання [Текст] / В. П. Ємельянов // Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. — 2009. — № 3. — С. 132–139.
26. *Горішній, О. О.* Кримінально-правова характеристика розбою [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 "Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право" / О. О. Горішній. — Дніпропетровськ, 2010. — 20 с.
27. *Гегель, Г. Ф.* Философия права [Текст] / Г. Ф. Гегель. — М. : Мысль, 1990. — 527 с.
28. Цивільне право України [Текст] : підруч. : [у 2–х кн.] / О. В. Дзера (кер. авт. кол.), Д. В. Боброва, А. С. Довгерт та ін. ; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. — К. : Юрінком Інтер, 2002. — К. 1. — 720 с.

29. *Сергеева, И. В.* Хищения и недостачи [Текст] / И. В. Сергеева, Е. А. Сергеева. — М. : Статус-Кво 97, Налог инфо, 2007. — 232 с.
30. *Гриценко, О. А.* Економіка і право: структура взаємозв'язків [Текст] / О. А. Гриценко // Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". — 2010. — № 1. — С. 7–16.
31. *Новоселов, Г. П.* Учение об объекте преступления. Методологические аспекты [Текст] / Г. П. Новоселов. — М. : НОРМА, 2001. — 208 с.
32. *Михайленко, П. П.* Преступления против личной собственности граждан [Текст] / П. П. Михайленко, Р. И. Тевлин. — К. : КВШ МВД УССР, 1962. — 87 с.
33. *Борзенков, Г.* Преступления против собственности [Текст] / Г. Борзенков // Человек и закон. — 1998. — № 7. — С. 26–31.
34. *Матышевский, П. С.* Ответственность за преступления против социалистической собственности [Текст] / П. С. Матышевский. — К. : Изд-во при Киев. гос. ун-те; Вища школа, 1983. — 176 с.
35. *Дьоменко, С. В.* Вимагання: кримінально-правовий та кримінологічний аналіз [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 "Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право" / С. В. Дьоменко. — К., 2006. — 19 с.
36. *Навроцький, В. О.* Кримінальне право України. Особлива частина [Текст] : курс лекц. / В. О. Навроцький. — К. : Т-во "Знання", КЦЩ, 2000. — 771 с.
37. *Дітріх, О. І.* Насильство у складах корисливих посягань на власність за кримінальним правом України [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 "Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право" / О. І. Дітріх. — К., 2009. — 15 с.
38. *Антонюк, Н. О.* Кримінально-правова охорона власності [Текст] : навч. посіб. / Н. О. Антонюк. — Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. — 514 с.
39. *Владимиров, А. А.* Квалификация похищений личного имущества [Текст] / В. А. Владимиров. — М. : Юрид. лит., 1974. — 208 с.
40. *Гугучия, М. Б.* Ответственность за разбой по советскому уголовному праву [Текст] / М. Б. Гугучия. — Сухуми : Абгосиздат, 1959. — 151 с.
41. *Каракетов, Ю. М.* Уголовно-правовые и криминологическое проблемы борьбы с разбоем [Текст] : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 "Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право" / Ю. М. Каракетов. — Ташкент, 1980. — 28 с.
42. *Коржанский, Н. И.* Объект и предмет уголовно-правовой охраны [Текст] / Н. И. Коржанский. — М. : Акад. МВД СССР, 1980. — 248 с.
43. *Куц, В. Н.* Ответственность за вымогательство по советскому уголовному праву [Текст] : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 "Уголовное право и процесс" / В. Н. Куц ; Харьк. юрид. ин-тут. — Х., 1986. — 16 с.
44. *Куц, В. Н.* О непосредственном объекте вымогательства [Текст] / В. Н. Куц // Проблемы социалистической законности. — Вып. 17. — Х., 1985. — С. 113–116.
45. *Кочои, С. М.* Ответственность за корыстные преступления против собственности [Текст] / С. М. Кочои. — М. : Юристь, 1998. — 184 с.
46. *Лопашенко, Н. А.* Преступления против собственности: теоретическо-прикладное исследование [Текст] / Н. А. Лопашенко. — М. : ЛексЭст, 2005. — 408 с.
47. *Бурдін, В. М.* Викрадення: окремі проблеми розмежування та диференціації кримінальної відповідальності [Текст] / В. М. Бурдін // Вісник Львівського університету. Серія юридична. — Вип. 55. — Львів, 2012. — С. 216–226.

Надійшла до редакції 16.04.2015

Карпюк М. В. Объект насильственных преступлений против собственности в доктрине уголовного права Украины

Рассматриваются вопросы объектов насильственных преступлений против собственности в доктрине уголовного права Украины. Статья посвящена отдельным дискуссионным вопросам определения объекта насильственных преступлений против собственности. Анализируются общие подходы к разумению общего понятия объекта состава преступления и на этой почве исследует вопросы общего, родового и непосредственных объектов насильственных преступлений против собственности. При этом под общим объектом понимается совокупность общественных отношений, охраняемых системой норм уголовного закона. Родовой объект определяется как общественные отношения в сфере собственности, содержание которых определяется (1) принадлежностью благ уполномоченным субъектам (собственнику или законному владельцу), (2) возможностью совершать по ним действия по своему усмотрению и (3) наличием корреспондирующей обязанности в других субъектов воздержаться от неподобающего поведения по этой собственности. Непосредственным объектом признается часть родового объекта, определяется принадлежностью собственности уполномоченному субъекту в форме принадлежащего ему правомочия по беспрепятственному пользованию им, а дополнительным объектом в виде определенной ценности, которая входит в структуру личности, — здоровье, физическая или психическая неприкосновенность, личная свобода и т.д., а потому совершение этих посягательств всегда связано с причинением физического или психического вреда пострадавшему.

Ключевые слова: объект, собственность, общественные отношения.

Karpiuk, M. V. Object of Violent Crimes against Property under the Criminal Law of Ukraine

The article deals with the objects of violent crimes against property under the criminal law of Ukraine. The author analyses general approaches to understanding of the general concept of object as an element of crime and taking this into consideration, he explores the general, generic and direct objects of violent crimes against property. Herewith a general object is meant to be a group of social relations which are protected by the system of provisions of the criminal law.

A generic object is defined as social relations in the sphere of property, which consist of the following: (1) ownership of the benefits by authorised subjects (owner or legal holder), (2) the ability to take actions on it at one's own discretion and (3) the existence of duty of other subjects to refrain from inappropriate behaviour in relation to this property. A direct object is considered to be a part of a generic object and it is defined as ownership of the property by an authorised subject in the form of having the right of undisturbed use of it, and an additional object in the form of certain values, which belong to the structure of the personality (health, physical or psychological integrity, personal freedom and etc.), therefore committing of these infringements is always related to causing physical or mental harm to the aggrieved person.

Keywords: object, property, social relations.

